

Fylkesmannen i Agder

**Tilråkning fra Fylkesmannen i Agder
om vern av Svingervann naturreservat
(utv.) og Badstudalen naturreservat
(utv.)**

Kristiansand og Lillesand kommuner

Aust-Agder fylke

Mars 2019

Innhold

Om verneområdene	3
Hjemmelsgrunnlag	3
Vurdering etter naturmangfoldloven kapittel II	3
Verneverdier.....	5
Svingervann naturreservat (utv.)	5
Badstudalen naturreservat (utv.)	5
Verneformål	6
Andre interesser	6
Saksbehandling.....	6
Bakgrunn	6
Verneprosessen for områdene.....	7
Viktige endringer etter høring av verneplanen	7
Forvaltning, økonomiske og administrative konsekvenser	7
Lokal og sentral høring	8
Innkomne høringsinnspill til verneplanen.....	8
Utvidelse av Badstudalen naturreservat	8
Utvidelse av Svingervann naturreservat	8
Fylkesmannens vurdering av høringsinnspillene	8
Fylkesmannens tilrådning.....	9
Vedlegg.....	10

Om verneområdene

Fylkesmannen i Agder legger med dette fram forslag om å utvide to eksisterende naturreservat, et i Aust-Agder og et i Vest-Agder. De to områdene som tilrås vernet er en utvidelse av Badstudalen naturreservat i Lillesand kommune og Svingervann naturreservat i Kristiansand og Songdalen kommuner. Begge områdene som tilrås vernet omfatter skogområder på privat eiendom som er tilbudt staten gjennom ordningen med frivillig vern. Tabellen nedenfor gjengir grunnleggende informasjon om verneområdene.

Navn	Kommune	Areal i daa utvidelse	Areal i daa (totalt)	Verdi-vurdering
Svingervann	Kristiansand	592	2475	Regionalt (**)
Badstudalen	Lillesand	578	1727	Regionalt (**)

Hjemmelsgrunnlag

Skogområdene foreslås vernet i medhold av lov av 19. juni 2009 nr.100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven). I loven er det gitt hjemmel for opprettelse av ulike vernekategorier i §§ 35 til 39. Generelle mål for områdevern følger av naturmangfoldlovens § 33. Formålet med det enkelte verneområdet må imidlertid beskrives konkret og knyttes opp mot vilkårene som gjelder for den enkelte vernekategori i §§ 36 og 37. Naturreservat er den strengeste verneformen etter naturmangfoldloven.

Vedtak om opprettelse av naturreservater treffes av Kongen i statsråd etter naturmangfold-lovens § 37, som lyder slik:

«Som naturreservat kan vernes områder som

- a) inneholder truet, sjelden eller sårbar natur
- b) representerer en bestemt type natur
- c) på en annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold
- d) utgjør en spesiell geologisk forekomst eller
- e) har særskilt naturvitenskapelig verdi

Som naturreservat kan også vernes et område som er egnet til ved fri utvikling eller aktive gjenopprettningstiltak å få verneverdier som nevnt i første ledd.

I et naturreservat må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet. Et naturreservat kan totalfredes mot all virksomhet, tiltak og ferdsel. I forskriften kan det gis bestemmelser om vern av kulturminner i reservatet.

Treffes vedtak om reservat som krever aktive gjenopprettningstiltak, eller vedtak om reservat der bruk er en forutsetning for bevaring av det biologiske mangfold, skal det samtidig med vernevedtaket legges fram et utkast til plan for skjøtsel for å sikre verneformålet. Planen kan omfatte avtale om bruk av arealer, enkeltelementer og driftsformer. Planen eller avtalen kan inneholde bestemmelser om økonomisk kompensasjon til private som bidrar til områdets skjøtsel».

Vurdering etter naturmangfoldloven kapittel II

I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og det skal framgå av beslutningen hvordan

disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Forvaltningsmålene i §§ 4 og 5 trekkes også inn i skjønnsutøvingen. Bestemmelsene i naturmangfoldloven skal inngå som en integrert del i skjønnsutøvingen ved saksbehandling av vernesaker etter naturmangfoldloven. Miljøkonsekvensene av vernet skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til det planlagte vernet og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies.

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kunnskapsgrunnlaget om natur- og verneverdiene i de foreslåtte naturreservater er innhentet gjennom de nasjonale naturfaglige registreringene av skogområder i tilknytning til frivillig vern av skog og kartlegging av edelløvsogger i Aust- Agder samt foreliggende registreringer av nøkkelbiotoper (MiS-registreringer). Disse registreringene dokumenterer godt natur- og verneverdier i området.

Fylkesmannen i Agder har vurdert verneforslagets effekt på naturverdiene. Verneforskriften åpner for at flere pågående aktiviteter kan videreføres, herunder tradisjonelt friluftsliv og bruk av området til små- og storviltjakt. For enkelte aktiviteter vil et vern imidlertid innebære restriksjoner, noe som gir verneverdiene en økt beskyttelse. Ut fra dagens kunnskap om arter og naturtyper i de aktuelle områdene vil de aktivitetene som er tillatt i henhold til verneforskriften, etter all sannsynlighet ikke få en vesentlig negativ innvirkning på natur- og verneverdiene. Vernebestemmelsene er til hinder for at det kan gjøres vesentlige inngrep i området. Etter Fylkesmannens vurdering vil vernet med stor grad av sannsynlighet føre til en positiv utvikling for artene og naturtypene, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Fylkesmannen er av den oppfatning at foreliggende kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypenes utbredelse og økologisk tilstand i denne saken står i et rimelig forhold til sakens karakter, og mener derfor at kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8 er oppfylt. På denne bakgrunn mener vi at det foreligger nok kunnskap om effekten av vernet slik at føre-var-prinsippet ikke får særlig vekt i denne saken, jf. naturmangfoldloven § 9.

Hvilke aktiviteter og tiltak som kan tillates i det foreslåtte verneområdet bestemmes av verneforskriften. Om det kan åpnes for enkelte aktiviteter i naturreservatene, vil bli vurdert i løpet av verneprosessen, i samsvar med prinsippet om samlet belastning. Prinsippet i naturmangfoldloven § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning er med dette vurdert og tillagt vekt.

Prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver får ikke særlig betydning i denne saken ettersom et vern vil legge vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjennomføres i området. Videre vil eventuelle godkjente tiltak, som regel i samsvar med verneforskriften, ikke ha vesentlig negativ effekt på verneverdiene, registrerte naturtyper, arter eller økosystem. Når det gjelder § 12 kan for eksempel lokaliseringalternativer være aktuelt å vurdere i forbindelse med søknader om dispensasjon fra verneforskriften.

Verneverdier

Svingervann naturreservat (utv.)

Den foreslåtte utvidelsen av Svingervann naturreservat, ligger like nord for eksisterende verneområde, likevest for Vågsbygd bydel i Kristiansand kommune. Hele området er vurdert som verneverdig og det er funnet tre kjerneområder innenfor området. Området er preget av furu-dominerte koller med lyng, mens lisidene har et større innslag av eik og eikeblandingsskog. Storparten av skogen er gammelskog med aldersklasser på rundt 70-120 år. Områdets viktigste naturkvaliteter er knyttet til den generelt relativt store variasjonen i topografi og treslag. Området ble biologisk registeret i desember 2015.

Områdets viktigste naturkvaliteter er knyttet til den generelt relativt store variasjonen i terreng og treslag. Områdets lavtliggende og kystnære beliggenhet, og den høye dekningen av relativt gammel skog som innehar spredte kontinuitetselement. I en samlet verdivurdering er det lagt vekt på positive kvaliteter som stor variasjon, høy dekning av naturskog, kystnær/lav beliggenhet og funn av moderat krevende arter som fordeler seg på ulike takso-økologiske grupper. I tillegg grenser området inntil eksisterende naturreservat av lignende kvalitet. Dette gir samlet et ganske stort areal. Området vurderes som regionalt verneverdig og gis to stjerner (**).

Badstudalen naturreservat (utv.)

Det foreslåtte utvidelsesområdet ligger ved Dyråsen, nord for Urdalen i Lillesand kommune, og inkluderer Ulsholmen, Plassetjønna og deler av Tereåsen i sørøst og går nordover til grensen mot Kristiansand kommune. Landskapet er typisk kollelandskap bekledd med eikedominert skog og med vann eller myr i forsenkningene. I tilknytning til bratte lisider finnes noe ur/blokkmark og litt fjellvegg, men disse er ikke spesielt høye eller dominerende i området.

Utvidelsen omfatter eldre til noe yngre eikeblandingsskog, mindre partier med (stort sett fattig) lavurteikeskog og enkelte skrenter med større treslagsblanding med litt innslag av hassel, spisslønn og lind. Blåbæreikeskogen varierer i utforming med blåtopp i fuktigere partier, smyle på tørrere steder og noen få steder er blåbærlyngen erstattet av storfrytle eller bregner. Stedvis går vegetasjonen over i fattig lavurteikeskog og i et lite område ved Tereåsen er det rikere lavurtskog med hengeaks, skogfiol, knollerteknapp og fagerperikum. Tresjiktet er dominert av eik, eller stedvis eik og furu. Stedvis inngår bjørk og særlig osp. Hegg og svartor finnes svært sparsomt i tilknytning til fuktdrag med litt storbregnevegetasjon og strutseving. Gran kommer inn i varierende mengder i nordre del av området, hvor deler av skogen kan klassifiseres som barblandingskog. Et større areal med til dels gammel granskog står i den nordøstvendte lisiden vest for Dyråsen.

Dagens naturverdier i området er i stor grad knyttet til grov dødved av osp. Honninghvitkjuke (VU), ospehvitkjuke (NT), hvit vedkorallsopp (NT) og begerfingersopp er påvist. Potensialet for ytterligere rødlistearter knyttet til død ved av osp og eik er relativt godt. En barlind (VU) er observert.

Med tanke på mangeloppfyllelse (Fremstad m.fl. 2017) vurderes området som middels, der lavereliggende edelløvsskog i nemoral vegetasjonsseksjon er spesielt viktig. Området vurderes isolert som et regionalt verdifullt område og gis to stjerner (**).

Verneformål

Formålet med Badstudalen naturreservatet er å bevare en stor, intakt forekomst av truet, lavereleggende og til dels svært rik edelløvsskog i nemoral sone med tilhørende stedegent og sjeldent artsmangfold.

Naturreservatet inneholder flere lommer med rik til ekstremrik edelløvsskog, og til dels sjeldne utforminger. Mosaikken mellom fattig og rik vegetasjon er representativ for kommunen.

Arronderingen er meget god med en markert dal med tilhørende heiområder, og det forholdsvis store arealet bidrar til høy verneverdi. Beliggenheten og høydespennet, helt fra havnivå og opp til skrinne kystheier, er sjeldne kvaliteter ved verneområder i regionen. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i best mulig tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

Formålet med Svingervann naturreservatet er å bevare en bestemt type natur i form av et tilnærmet urørt skogområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv. Området er et godt utviklet og rikt skogområde med sjeldent stor variasjon i vegetasjons- og skogtyper, fra skrinne furukoller til frodige edellauvskogsdaler og sumpskog.

Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

Andre interesser

De tilbudte områdene er alle i bruk til små- og storviltjakt og har betydelige friluftslivsverdier. Begge områdene har merkede løyper/turstier i eksisterende naturreservat og i de områdene som reservatene foreslås utvidet med. Merking og rydding av eksisterende løyper vil fortsette etter vernet. I tillegg inneholder utvidelsen av Badstudalen flere kulturminner. Det er åpnet for at disse bevares ved rydding av trær og busker rundt plassene (markert på kartet og i verneforskriften).

Saksbehandling

Bakgrunn

Norge har forpliktet seg til å ta vare på vårt biologiske mangfold gjennom nasjonale målsettinger og internasjonale avtaler. Vern av skogområder skal bidra til et representativt vern av skogtyper og sikre trua arter og naturtyper i norsk skog. Norge har stor variasjon av skogtyper, også skogtyper som er internasjonalt sjeldne. Nær 50 prosent av de trua og nær trua artene i Norge lever i skog.

Vern av skog har de siste 15 årene vært prioritert i verneplanarbeidet i Norge og Stortinget har nylig vedtatt et mål om vern av 10 prosent av skogarealet. Per januar 2019 er 4,8 % av all skog og 3,6 % av den produktive skogen vernet, jf. tall fra NIBIO. Målet er langsiktig, og vern av privat skog skal fremdeles være frivillig. Gjennom behandlingen av St.meld. nr. 25 (2002-2003) sluttet Stortinget seg til Regjeringens innstilling om en kraftig opptrapping av skogvernet. Den samme stortingsmeldingen trakk også fram viktige prinsipper og satsingsområder for en opptrapping av skogvernet. Et slikt prinsipp er at et utvidet skogvern skal følge de faglige anbefalingene fra rapporten til NINA og Skogforsk om «Evalueringen av skogvernet i Norge».

Regjeringens arbeid knyttet til vern av skog foregår nå etter to hovedlinjer; frivillig vern av skog og vern av skog på statens grunn. I stortingsmeldingen trekkes begge strategiene fram som viktige for å oppnå myndighetenes mål for det fremtidige skogvernet i Norge. Ordningen med frivillig vern innebærer at skogeier(e) tilbyr staten vern av egne skogarealer. Arbeidet skjer i nært samarbeid mellom Norges skogeierforbund og miljøvernmyndigheten. Miljøvernmyndigheten vurderer tilbudet

og iverksetter gjennomføring av naturfaglige registreringer for å få kartlagt verneverdiene. Dersom det etter en slik registrering er aktuelt å fremme et forslag om vern for det kartlagte arealet, blir det holdt forhandlinger med grunneier(e) om avgrensning, utforming av verneforskrift samt økonomisk erstatning. Når staten og grunneier er kommet til enighet om disse punktene vil verneforslaget gjennomgå saksbehandling i tråd med reglene i naturmangfoldloven.

Verneprosessen for områdene

Fylkesmannen mottok tilbudene for utvidelse av og Svingervann i henholdsvis mai 2018 og september 2018. Natur- og verneverdier i Badstudalen og Svingervann er registrert og kartlagt gjennom den nasjonale kartleggingen for frivillig vern av skog allerede i 2015 og 2017. Badstudalen ble taksert i desember 2018. Mens Svingervann ble taksert i mars 2019. Avtaleinngåelse forventes å være fullført i løpet av mars/april 2019.

Fylkesmannen i Agder sendte ut melding om oppstart av verneprosess for syv områder den 20.11.2018 herunder de to utvidelsene som nå tilrås vernet. Melding om oppstart ble sendt ut til aktuelle grunneiere, Lillesand kommune, Kristiansand kommune, Aust-Agder fylkeskommune, Vest-Agder fylkeskommune, Statens Vegvesen Region Sør, Agder Energi nett, Agder Energi vannkraft samt andre aktuelle lokale lag og foreninger. Forslag til verneplan for Badstudalen naturreservat og Svingervann naturreservat ble sendt på en begrenset høring den 25.02.2019, etter avtale med Miljødirektoratet. Høringen ble sendt til grunneiere, kommunene, fylkeskommune, lag og foreninger som hadde kommentarer til oppstarten. Høringen ble sendt ut begrenset, da det er kort tid siden opprinnelige naturreservat ble vernet, gjelder for begge naturreservater.

Viktige endringer etter høring av verneplanen

Det er ikke foretatt noen viktige endringer etter høringen.

Forvaltning, økonomiske og administrative konsekvenser

Utgangspunktet for å opprettholde verneverdiene i de tilbudte naturreservatene er at skogen skal få utvikle seg fritt uten nevneverdig skjøtsel. Det antas videre at det heller ikke vil være et særlig behov for skjøtsel i områdene i fremtiden. Dersom dette behovet skulle endre seg på sikt, vil forvaltningsmyndigheten utarbeide en forvaltnings- eller skjøtelsplan. På bakgrunn av store friluftslivs- og kulturminneinteresser knyttet til eksisterende områder, mener Fylkesmannen at det bør utarbeides besøksstrategi for både Svingervann naturreservat og Badstudalen naturreservat. Videre må forvaltningsmyndigheten sørge for tilgjengelige ressurser for administrasjon av området, herunder behandling av eventuelle dispensasjonssøknader og oppfølging av oppsynstjenesten.

Lokal og sentral høring

I tillegg til de lokale høringsinstansene som mottok oppstartsmeldingen, ble forslag til opprettelse av de to aktuelle skogvernområdene i tillegg sendt på begrenset høring til følgende parter: Lillesand kommune, Kristiansand kommune og Songdalen kommune, Språkrådet, Vest-Agder fylkeskommune, Aust-Agder fylkeskommune, IL Høvdingen og Høvåg Historie- og Museums- og Tveit IL, IK Våg løypeutvalget.

Innkomne høringsinnspill til verneplanen

Ved høringsfristens utløp var det samlet kommet inn tre innspill til verneplanen for de to foreslåtte utvidelsene. En sammenfatning av hovedinnholdet i innspillene følger nedenfor samt Fylkesmannens vurdering av innspillene. Begge de innkomne innspillene følger vedlagt oversendelse av tilrådingen til Miljødirektoratet.

Utvidelse av Badstudalen naturreservat

IL Høvdingen og Høvåg Museums- og Historielag

Kommentere at bestemmelsen i § 4, pkt. k om rydding av vegetasjon i en radius på 10 meter er for snever og ikke steds- og terrengtilpasset. IL Høvdingen og Høvåg Museums- og Historielag foreslår at det ytterligere settes inn en bestemmelse om at: «*vegetasjon på gårdstun og tidligere bruks-beiteareal ut over radius 10 meter (som nevnt i §4 pkt. k) kan fjernes etter nærmere avtale med vernemyndighetene.*»

Utvidelse av Svingervann naturreservat

Grunneier Kjell Vidar Høgetveit

Grunneier nevner at det er en lita hytte ved Langevann som han gjerne vil ha mulighet for noe vedhogst og siktrydding i et mindre område rundt hytta.

Løypeutvalget i Alliansedrettslaget IK Våg

De er positive til utvidelsen og har ingen merknader til selve utvidelsen. Løypeutvalget er likevel bekymret for de tilstøtende områder hvor det planlegges en overdimensjonert tømmervei og dermed flatehogst tett inntil naturreservatet. De mener en slik hogst vil redusere verdien av naturreservatet.

Fylkesmannens vurdering av høringsinnspillene

IL Høvdingen og Høvåg Museums- og Historielag

Fylkesmannen har vurdert innspillet om en mulighet for søknad om rydding av vegetasjon på husmannsplassene. Fylkesmannen har satt inn en egen bestemmelse i §7 punkt f om at vegetasjon utover 10 meter i radius kan søkes om.

Grunneier Kjell Vidar Høgetveit

Fylkesmannen har vurdert at rydding av mindre dimensjoner av bjørk og furu rundt hytta for å holde området åpent og mindre vedhogst ikke vil redusere verneverdiene i området. Fylkesmannen har satt dette inn i verneforskriften §7 punkt g at «*skånsomt uttak av ved i deler av reservatet til bruk på hyttene ved Bispelona, Bispetjønn og Langevann.*»

Løypeutvalget i Allianseidrettslaget IK Våg

Fylkesmannen ser utfordringen med flatehogst inntil naturreservatet, og takker for innspillet. I denne sammenheng har vi ikke ytterlig kommentar, men har notert oss det.

Fylkesmannens tilråding

Fylkesmannen i Agder anbefaler opprettelse av følgende naturreservater med de endringene som fremgår av tilrådningsdokumentet:

- Svingervann naturreservat (utv.)
- Badstudalen naturreservat (utv.)

Vedlegg

Forskrift om endring av forskrift 11. desember 2015 nr. 1549 om vern av Badstudalen naturreservat, Lillesand kommune, Aust-Agder

Fastsatt ved kongelig resolusjon ..... med hjemmel i lov 19. juni 2009 nr.100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 34, jf. § 37 og § 62.. Fremmet av Klima- og miljødepartementet.

I

I forskrift 11. desember 2015 nr. 1549 om vern av Badstudalen naturreservat, Lillesand kommune, Aust-Agder, gjøres følgende endringer:

§ 2 skal lyde:

Naturreservatet berører følgende gnr./bnr.: Lillesand kommune: 55/3, 22, 23, 24 og 89.

Naturreservatet dekker et totalareal på ca. 1727 dekar.

Grensene for naturreservatet går fram av datert Klima- og miljødepartementet .....
De nøyaktige grensene for naturreservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Lillesand kommune, hos Fylkesmannen i *Agder*, i Miljødirektoratet og i Klima- og miljødepartementet.

§ 4. punkt k skal lyde:

Rydding av vegetasjon i en radius på 10 meter rundt husmannsplassene; Plassen, Sjømyr og Ulsholmen, samt jerngruva øst for Plassen, jf. kart.

§7. punkt f skal lyde

Rydding av vegetasjon utover 10 meter i radius på husmannsplassene; Plassen, Sjømyr og Ulsholmen, samt jerngruva øst for Plassen, jf. kart.

II

Denne forskriften trer i kraft straks.

Forskrift om endring av forskrift 15. desember 2017 nr. 2047 om vern av Svingervann naturreservat, Kristiansand kommune, Vest-Agder

Fastsatt ved kongelig resolusjon ..... med hjemmel i lov 19. juni 2009 nr.100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 34, jf. § 37 og § 62.. Fremmet av Klima- og miljødepartementet.

I

I forskrift 15. desember 2017 nr. 2047 om vern av Svingervann naturreservat, Kristiansand kommune, Vest-Agder, gjøres følgende endringer:

§ 2 skal lyde:

Naturreservatet berører følgende gnr./bnr.: Kristiansand kommune: 12/1, 13/1 og 706.
Songdalen kommune: 75/1, 2, 10 og 12.

Naturreservatet dekker et totalareal på ca. 2475 dekar.

Grensene for naturreservatet går fram av datert Klima- og miljødepartementet .....
De nøyaktige grensene for naturreservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Kristiansand kommune og Songdalen kommune, hos Fylkesmannen i *Agder*, i Miljødirektoratet og i Klima- og miljødepartementet.

§ 7. punkt g skal lyde:

Skånsomt uttak av ved i deler av reservatet til bruk på hyttene ved Bispelona, Bispetjønn og Langevann.

II

Denne forskriften trer i kraft straks.